

להתפלל בצבועין¹⁰⁹.

שנינו במשנתנו: העושה תפלתו עגולה, סכנה, ואין בה מצוה.

לימא תנינא במתניתין דידן — להא דתנו רבנן: תפלין מרובעות — הלכה למשה מסיני. ואמר רבא: בתפרן ובאלכסוֹן. והיינו, שכשתופרן, צריך ליזהר שלא יקלקל ריבוען במשיכת חוט התפירה¹¹⁰. וצריך שיהא נמי אלכסוֹן כהלכתו, דהיינו, שאם האורך והרוחב הם אצבע בדיוק, אזי יהיה האלכסוֹן אצבע ושני חומשין. דהכי נמי תנן במתניתין, שלא יעשה התפלין עגולות!

אמר רב פפא: לא תשמע להאי מלתא ממתניתין, דמתניתין דעבירא כי אמגוזא [כאגוז]¹¹¹, דבהכי איכא סכנתא, שמא תכנס בראשו. אבל אי עגולה היא כביצה וכעדשה¹¹² — שמא שפיר דמי.

מתניתין:

האומר: "יברכוך טובים"¹¹³, הרי זו דרך כה-א המינות. מפני שאומר שדווקא טובים יברכו לה, ואינו כולל רשעים בשבחיו של מקום¹¹⁴. וחכמים למדו מהחלבנה, שמנאה

סכנתא עכ"פ כשהביצה זקופה, שכשיכנס בפתח, אפשר שיכה ראשו באסקופה בבלי דעת — וירצץ את מוחו.

113. המלאכת שלמה הביא, דפירש ר"ת, דהיינו כגון שבברכת מודים, שבמקום: "וכל החיים יודוך סלה" — אומר: "וכל הטובים יהללוך" [וכך הביא הריטב"א בשם תוס', דדווקא בתפילה איכא איסורא, אבל שלא בתפילתו — אין בכך כלום, כדכתיב בתהלים: "וחסידך יברכוך". וכתוב נמי: "אך צדיקים יודו לשמך"]. ובתוס' הרא"ש כתב, שר"ת היה רגיל לשלוח לבני אדם בכתבים של רשות: "ועל כן יברכוך טובים".

אמנם הביא הריטב"א, די ש מפרשים, שהאיסור הוא כשאומר לחבירו: "יברכוך טובים", והיינו משום שכשאומר בלשון רבים — משמע כשתי רשויות.

114. המאירי מביא, דהקשו על פירוש רש"י, הא כתיב בתהלים: "וחסידך יברכוך"? ותירצו, דהא כתיב ברישא דההוא קרא: "יודוך ה' כל מעשיך".

109. ובשו"ת הריב"ש [סי' רכ"ד] כתב: "אפשר שאף אם לא היה דרך המינים להקפיד, מ"מ, כיון שזה מקפיד במה שאין שאר ישראל מקפידין, חיישינן שמא איזה רוח מינות נזרקה בו, ובעבורו מקפיד במה שאין ראוי להקפיד".

110. עוד הביאו התוס', דר"ת פירש, דהיינו שהתפירה עצמה צריכה להיות בריבוע.

111. הרמב"ם הביא להך דינא בהלכות הנחת תפלין [הל' תו"מ פרק ד' הלכה ג']. ויש להבין, דהא לכאורה הפסול הוא בעשיית התפלין, וא"כ, בדיני עשייתן [בפ"ג הל"א] הוה ליה למכתב!

והביא בחי' הגר"ח בשם הגרי"ז, דהפסול הוא משום שהעיגול אינו עומד כולו על ראשו, וא"כ, החסרון הוא בהנחתן. ולהכי נמי תני לה במתניתין דומיא דהנחה על פס ידו וכו'.

112. כך היא הגירסא לפנינו ברש"י. אבל הרש"ש גרס ברש"י: "מתניתין] עגולות כאגוז וכביצה [דהיינו — עגול כדורין]. אבל עגולה כעדשה [דהיינו עגול שטוח] — שפיר דמי". וכן כתב בתפארת ישראל, דאף אם הן כביצה איכא

הכתוב בין סממני הקטורת למרות שריחה רע, שצריכין להיות כולם באגודה אחת¹¹⁵.

האומר: **על קן צפור יגיעו רחמיך**, דהיינו, שאומר: כשם שרחמיך מגיעין על קן ציפור — כך חוס ורחם עלינו,

וכן האומר: **על טוב יזכר שמך**, שנודה לך דווקא על טובותיך,

וכן האומר: **מודים, מודים, שאומר שתי פעמים "מודים" כשכורע,**

בכל הני — **משתקין אותו**. וטעמא מפרש בגמרא.

ה**מכנה בעריות**, שאומר שפרשת עריות דברה בכינוי [וכינוי לשון היפך הוא, שמהפך דיבורו לשבח או לגנאי], ולא נתכוונה לעריות ממשי, אלא, כשאמר הכתוב: "ערות אביך וערות אמך לא תגלה" — הכוונה למגלה קלון אביו וקלון אמו, שציוה הכתוב שלא לגלות דבר קלון שבהם¹¹⁶ — **משתקין אותו**.

האומר: **"ומזרעך לא תתן להעביר למולך"** — לא תתן לאעברא בארמיותא, דהיינו, שאומר שכוונת הכתוב לומר, שלא תבוא על הנכרית, ותוליד בן לעבודה זרה — **משתקין אותו בניזיפה**¹¹⁷.

וטעמא, שהרי הוא עוקר הכתוב ממשמעו,

115. כך פירש רש"י. והר"ן פירש, דבאותו זמן היו אפיקורסין שהיו מאמינין בב' רשויות, אחד מיטיב, ואחד מריע. והאומר "יברכוך טובים", משמע, יברכוך אותן שאתה מיטיב להם. והרי זו אפיקורסות, שנראה שאינו אלוה אלא להם [והכי איתא בירושלמי פ"ד ה"י, עיי"ש].

והטורי אבן הביא, דרבינו יונה [בסוף פ"ה דברכות] פירש דה"ק: הטובים, דהיינו אותם שהשפעת עליהם טובה, הם יברכוך. וזה דרך אפיקורס, שאומר דמשום דכתיב: "ואכלת ושבעת וברכת", דוקא השבעים יש להם לברך, ולא לאחרים [והריטב"א כתב, דדרך מינות הוא זה שאומרים שאינו חייב לברך עד שישבע, והרי חכמים דקדקו עד כזית ועד כביצה. והכי איתא בעוד ראשונים].

עוד פירש המאירי, דה"פ ד"יברכוך טובים": הטובים, דהיינו השלויים והשקטים מדאגות ואנחות — הם יברכוך. אבל העניים — במה יברכוך? והוא דרך מינות. עיי"ש שהביא עוד פירושים.

116. כך פירש רש"י. והרמב"ם בפירוש המשניות מפרש, דהיינו שכנה בלשון נסתר במקום לשון נוכח. שאמר במקום "אביך ואמך ואחותך" — "אביו ואמו ואחותו". ועיי' בטורי אבן שתמה עליו.

117. ובתפארת ישראל כתב, דהיינו דווקא בכה"ג, שמתרגם לא תתן לאעברא בארמיותא, דמשמע מדבריו דדווקא על הארמית אסור לבוא, אבל משאר אומות — שרי. אבל אם יתרגם שלא יבעל בת כל האומות — שפיר דמי. דכן תרגם יונתן בן עוזיאל.

והתוספות יו"ט הביא, דבערוך איתא הכי: "האומר מזרעך וכו' בארמיותא. פירוש, לא תתן מזרעך באומה ידוע שמעבירין זרעם למולך, כגון ארמיים. שאתה גורם להעביר זרעך למולך. ומכלל דבריו משמע, ששאר האומות, שאין מעבירין זרעם למולך — מותר! לפיכך משתקין אותו בניזיפה. אלא פירוש הכתוב כתנדבר": בישראל הבא על הגויה והוליד בן לע"ז הכתוב מדבר, דלא שנא מולך משאר ע"ז. עיי"ש.

ברוך הוא על העופות, ועל הבהמות לא חס¹¹⁹.

וחד אמר: מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, שאומר שציוה הקדוש ברוך הוא מצוה זו — מפני שריחם על קן ציפור. ובאמת — אינן אלא גזירות, כדי להטיל עלינו עולו, ולהודיע שאנו עבדיו ושומרי מצוותיו¹²⁰.

ההוא דנחית לפני התיבה לתפילה קמיה דרבה, ואמר הכי: אתה חסת על קן צפור, אתה חוס ורחם עלינו.

אמר רבה: כמה ידע האי מרבנן לרצויי למריה!

אמר ליה אביי: והא "משתקין אותך" תנן?

ורבה דאמר הכי — לחדודי לאביי הוא דבעא, שרצה שישב לו כך. ובאמת לא הוה ניחא ליה.

ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא. אמר: האל הגדול הגבור והנורא האדיר והחזק והאמין.

אמר ליה רבי חנינא: סיימתינהו לשבחיה דמרדך?

שהוא חוק לאמוריים להעביר בניהם לאש. וזה המתרגם: "לא תתן לאעברא בארמיותא", נותן כרת לבא על הנכרית, ומחייב חטאת על השוגג, ומיתת בית דין על המזיד [דהכי כתיב בנותן מזרעו למולך]. ובאמת אינו כן¹¹⁸.

גמרא:

והוינן בה: בשלמא האומר: "מודים, מודים" משתקין אותו — משום דכשאומו כן — מיחזי כמודה לשתי רשויות.

והאומר: על טוב יזכר שמך נמי משתקין אותו, משום דמשמע על טוב — אין, יזכר שמך. ועל רע — לא. והא לאו הכי הוא, דתנן: חייב אדם לברך על הרעה ברכת ברוך דיין האמת — כשם שהוא מברך על הטובה ברכת הטוב והמטיב.

אלא האומר: "על קן צפור יגיעו רחמיך", מאי טעמא משתקין אותו?

פליגי בה תרי אמוראי במערבא: רבי יוסי בר אבין, ורבי יוסי בר זבדא.

חד אמר: היינו טעמא, מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית. שאומר שחס הקדוש

יגיעו רחמיך וכו', דהיינו, שהוא מייחד השגחה פרטית על בעלי חיים. ובאמת אינו כן, שהרי אמר הנביא כמתרעם: "ותעשה אדם כדגי הים!" הורה שאין השגחה פרטית בבע"ח, רק לאדם לבדו. ועיי"ש שכתב דהוה הפירוש של "מטיל קנאה במעשה בראשית".

120. וכתב הרמב"ן בפירוש התורה [דברים כ"ב ו'], דהכוונה, שלא ציוה הקב"ה לעשות כן בגלל

118. והכי הוא דינא: אם בעל נכרית בפרהסיא, בפני עשרה בני אדם או יותר, קנאין פוגעין בו [רמב"ם פ"ב מאיסורי ביאה ה"ד]. ואם לא עשה בפרהסיא, אם בעל דרך זנות, לוקה מכת מרדות מדברי סופרים, גזירה שמא יבוא להתחתן במ [רמב"ם שם ה"ב]. ואם בעל דרך אישות, לוקה מהתורה.

119. במאירי פירש להך ד"האומר על קן צפור

השתא הני תלתא: "הגדול, הגבור, והנורא",
 אי לאו דכתבינהו משה באורייתא, דכתיב:
 "הקל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא
 פנים", ואתו כנסת הגדולה ותקנינהו למימר
 הכי דהכי כתיב בספר עזרא: "ועתה אלקינו
 הקל הגדול הגבור והנורא וגו'" — אנן לא
 הוה אמרינן להו מדעתנו. ואת אמרת מדעתך
 כולי האי?!

משל, למה הדבר דומה:

לאדם, שהיו לו אלף אלפי אלפים דינרי זהב,
 והיו מקלסין אותו שיש לו דינרי כסף. וכי לא
 ננאי הוא לך?!

אמר רבי חנינא: הכל בידי שמים — חוץ
 מיראת שמים¹²², שהיא מסורה לאדם¹²³
 להכין את לבו לכך¹²⁴ [אף על פי שהיכולת
 ביד הקדוש ברוך הוא להכין לבבנו אליו,
 כדכתיב: "הנה כחומר ביד היוצר כן אתם
 בידי בית ישראל". רש"י]. שנאמר: "ועתה
 ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם
 ליראה"¹²⁵.

ותמהינן: מכלל דיראה מילתא זוטרתא היא?

ומתצינן: אין. לגבי משה רבינו — מילתא
 זוטרתא היא¹²⁶.

השתדלותו בתפילה. ואין אדם פועל מאומה,
 אלא משתדל, וחשיב כנעשה בידי.

124. ובאהל תורה [להאדמו"ר מקוצק] ביאר,
 דה"ק: "הכל בידי שמים" — שכל הדברים
 שבעסקי העוה"ז, אם תבקש מהקב"ה, ספק הוא
 אם ימלא בקשתך. "חוץ מיראת שמים", שאם
 תבקש — ודאי יתנו לך.

125. עיי' באור החיים על התורה, שמבאר כוונת
 הכתוב, לפי שיש שתי דרגות שחפץ ה' מישראל
 עשות, והם זו למעלה מזו. האחת — היראה,
 ולמעלה ממנה — האהבה. וקאמר משה, שאין
 הקב"ה מבקש מהם כי אם ליראה. עיי"ש עוד.

והגר"ח מולאזין ביאר [ברו"ח פ"ד מ' כ"ב,
 ד"ה הילודים], שכאשר יש עליו יראת ה' —
 אינו ירא משום דבר. אבל אם אינו ירא מהשי"ת
 — הוא ירא מהברואים, דהיינו חיות רעות
 ולסטים. ולזה קאמר משה, כיון שעל כרחו של
 אדם יש לו יראה, הלא טוב לו להפוך היראה
 לטוב, לירא מאת ה', ואז ינצל מכל היראות
 שבעולם. עיי"ש.

126. מקשינן העולם: וכי משה לא ידע דגבי כלל

שריחם הוא על קן ציפור, אבל ודאי שטעם
 המצוה כדי ללמדנו את מידת הרחמנות, ושלא
 נתאכזר. עיי"ש.

121. כתב הריטב"א, דזה ראייה שאין גנותו של
 ש"ץ זה לפי שלא סיים שבחיו של הקב"ה,
 דא"כ, הול"ל "לאדם שהיו לו אלף וכו' של זהב,
 והיו מקלסין אותו בת"ק של זהב" ! אלא, הגנות
 היא, שאין שבחות אלו של בשר ודם, שהם
 עניינים גופניים, ממין שבחו של הקב"ה. כמש"כ
 הרמב"ם במורה נבוכים [ח"א פנ"ט].

122. הקשו התוס', הא אמרינן בכתובות [ל'
 ע"א], הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים [דהיינו
 חום וקור]?

ותירצו, דהכא מיירי בתולדות האדם היאך
 יהיה, אם חכם או טפש, עני או עשיר, גבור או
 חלש. שדברים אלו נגזרים עליו, חוץ מן היראה.
 ואילו התם מיירי במאורעות האדם העתידיים
 לבוא עליו אחר שנוול, שגם הם בידי שמים חוץ
 מצנים ופחים.

123. כתב החזו"א, דאף שאנו מתפללים: "וישם
 בלבנו אהבתו ויראתו", זו בידי אדם, שכן עשה

משל, למה הדבר דומה?

לאדם, שמבקשין הימנו כלי גדול, ויש לו את אותו כלי, אזי דומה עליו ככלי קטן.

אבל אדם שמבקשין ממנו כלי, ואפילו קטן — ואין לו, דומה עליו ככלי גדול.

אמר רבי זירא: האומר: "שמע שמע" — כאומר: "מודים מודים" דמי¹²⁷.

מיתבי: הקורא את שמע וכפלה — הרי זה מגונה. משמע, מגונה הוא דהוי, אבל שתוקי — לא משתקינן ליה?

ומתרצינן: לא קשיא. הא דאמרן דמגונה הוא, כגון דאמר מילתא מילתא — ותני לה, שאומר תיבה — ושונה אותה, שאין בזה משמעות שתי רשויות, אלא מגונה וסכל הוא.

ואילו הא דאמרין דמשתקין אותו — כגון דאמר פסוקא פסוקא — ותני לה¹²⁸.

אמר ליה רב פפא לרבא: ודלמא מעיקרא לא כיון דעתיה, והשתא כיון דעתיה, ולהכי חזר על הפסוק?

אמר ליה: וכי מנהג חברותא [חבירו] הוא נוהג כלפי שמיא? שמדבר בלא כוונה, וחוזר וכופלו, ומראה לו שלא כיון בראשונה!?

אי לא מכוינ דעתיה — מחינא [מכיס] ליה בארזפתא דנפחא [מקבת, פטיש גדול] — עד דמכוינ דעתיה!¹²⁹

שנינו במשנתנו: המכנה בעריות משתקין אותו.

תנא רב יוסף: שמתרגם "ערות אביך וערות אמך" — קלון אביו וקלון אמו, שלא יגלה דבר קלון שבהם.

שנינו במשנתנו: האומר ומזרעך לא תתן להעביר וכו'.

תנא דבי רבי ישמעאל לפרושי למתניתין: דאמר: בישראל הבא על הכותית, והוליד ממנה בן לעבודה זרה — הכתוב מדבר.

מתניתין:

מעשה ראובן, דהיינו הך דכתיב: "וישכב

ישראל — לאו מלתא זוטרתה היא!?

והביא הכלי יקר [על התורה], דיש מתרצים דה"ק: לגבי משה, דהיינו כשהיו עם ישראל אצל משה, שהיה מדריכם במידת היראה — אז מלתא זוטרתא היא. עיי"ש. ועיי' בכתב סופר על התורה מה שביאר בזה. ועיי' באור החיים. ועיי' מה שכתב בזה מהרי"ץ בהקדמת נפש החיים [בהערה].

127. איתא בירושלמי [פ"ד ה"י], דהיינו דווקא בציבור [הריטב"א גרס "בש"ץ"], אבל ביחיד — לית לן בה, וחוזר ואומר כמה פעמים — עד

שיכוין. וכתב הריטב"א, דמ"מ כל שאפשר לכוין בפעם אחת — הדור לו יותר.

128. ותוס' בכרכות [ל"ד ע"א ד"ה אמר פסוקא] הביאו דר"ח מפרש איפכא. ועיי' בשפת אמת.

129. כתב המאירי, דהיינו דווקא בשליח צבור, שהוא מצוי לכוין ביותר. אבל ביחיד — אין משתקין אותו, דשמא לא כיון יפה, והרי צריך לחזור אם לא כיון בפסוק ראשון. אבל אם כופל משם ואילך, אפילו ביחיד — משתקין אותו. עיי"ש.

את בלהה פלגש אביו" — נקרא בבית הכנסת, ולא מתרגם¹³⁰, משום דחיישינן לגנותו של ראובן¹³¹ [והר"ן פירש, דחיישינן לגנותו של יעקב¹³²].

מעשה תמר ויהודה¹³³ — נקרא ומתרגם.

מעשה עגל הראשון, דהיינו, עד "וישרף באש" — נקרא ומתרגם. ואילו מעשה העגל השני, דהיינו מה שחזר אהרן וסיפר, דכתיב התם: "ואשליכהו באש ויצא העגל הזה" — נקרא ולא מתרגם. משום דחיישינן שמא

יטעו עמי הארץ, ויאמרו שהיה בו ממש, שהרי יצא מאליו¹³⁴, ובאמת אינן מבינין המקרא.

ברכת כהנים, ומעשה דוד¹³⁵ ואמנון — נקראין ולא מתרגמין¹³⁶.

אין מפטירין במעשה מרכבה¹³⁷. ורבי יהודה — מתיר.

רבי אליעזר אומר: אין מפטירין ב"הודע את ירושלם את תועבותיה"¹³⁸.

130. כתב הרמב"ם [פ"ב מהל' תפילה הל' י"ב], דהיינו דווקא בציבור. וכ"כ המאירי, דיחיד בביתו — אין לך דבר שאינו מתרגם.

131. עיי' בטורי אבן שהקשה, הא אמרינן לקמן בגמ', דהא דמעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, אעפ"י שיש בו גנותן של ישראל, היינו משום דכש"כ דניחא להו דתהוי להו כפרה, וא"כ, הכא נמי גבי ראובן נימא הכי?

ותירץ, דראובן שאני כיון שעשה תשובה [כדאייתא במדרש רבה פרשה פ"ד], ונתכפר לו, ולהכי תו לא צריך כפרה. ועיי"ש מה שתירץ עוד.

132. וביאר המהרש"א, דס"ל להר"ן הכי, משום שמדמה ליה לעניינא דאמנון, דאמרינן ביה דדווקא היכא דכתיב "אמנון בן דוד" — לא מתרגמין, משום דחיישינן לגנותו של דוד. אבל לגנותו של אמנון עצמו — לא חיישינן.

אבל כתב המהרש"א, דנראה דלא דמי, דבראובן שייך שפיר דחיישינן לכבוד עצמו, שהרי הוא עשה תשובה, ואמרינן בגמ' בשבת [נ"ה ע"ב]: "כל האומר ראובן חטא — אינו אלא טועה". עיי"ש.

133. כך פירש רש"י, דקאי על מעשה תמר ויהודה. אבל הר"ב והרמב"ם [בפיה"מ] פירשו,

דהיינו מעשה אמנון ותמר. והאי דאמרינן לקמן במתני': "מעשה דוד ואמנון נקראין ולא מתרגמין", היינו היכא דכתיב אמנון בן דוד, כדאייתא בגמ' לקמן.

134. כך פירשו רש"י והר"ן. ותוס' פירשו דהיינו משום גנותו של אהרן. וכן פירשו הרא"ש והר"ף.

135. הכסף משנה [פ"ב מהל' תפילה הל' י"ב] מפרש דהיינו מעשה דוד ובת שבע. עוד כתב שם, דנראה שלא היה להם באותו זמן הפטרות קבועות כמונו היום [שהרי אנחנו לא מפטירין במעשה דוד ואמנון], אלא כל אחד היה מפטיר ענין שנראה לו שהוא מתייחס לפרשה. וגם בזמננו יש חילוק מנהגים בהפטרות.

136. והר"ב והרמב"ם גורסין על מעשה דוד ואמנון: "לא נקראין ולא מתרגמין". ועיי' בתוי"ט.

137. כתב הרמב"ם בפיה"מ, דהיינו טעמא, כדי שלא ישאלו ההמון כשישמעו אותה, ולא יוסף להם אלא ספק.

138. וכתבו הרמב"ם והרע"ב, דהיינו משום

נמרא:

תנו רבנן: יש מקראות שנקריין — ומתרגמין. ויש שנקריין — ולא מתרגמין. ויש שלא נקריין — ולא מתרגמין¹³⁹.

אלו המקראות שנקריין ומתרגמין [בל"ת עק"ן נשפ"ה סימן]:

מעשה בראשית — נקרא ומתרגם.

ותמהינן: פשיטא?

ומבארין: מהו דתימא, נחוש דלמא אתו אינשי לשיולי: מה למעלה — מה למטה, ומה לפנים — ומה לאחור, דהיינו, מה היה לפני בריאת העולם, ומה יהיה לאחוריו [כך פירש רש"י. ותוס' הביאו עוד פירוש: מה בסוף גבולי העולם למזרח ולמערב] — קמשמע לן.

מעשה לוט ושתי בנותיו — נקרא ומתרגם.

ותמהינן: פשיטא?

ומבארין: מהו דתימא נחוש לכבודו

כה-ב

דאברהם, שהרי לוט היה בן אחיו, קמשמע לן¹⁴⁰.

מעשה תמר ויהודה — נקרא ומתרגם.

ותמהינן: פשיטא?

ומבארין: מהו דתימא ליחוש לכבודו דיהודה, קמשמע לן דשבחיה דיהודה הוא דקרינן להאי מעשה — דהא אודי על חטאיה.

מעשה עגל הראשון — נקרא ומתרגם.

ותמהינן: פשיטא?

ומבארין: מהו דתימא, ליחוש לכבודן של ישראל, קמשמע לן כל שכן דניחא להו, דהויא להו כפרה על ידי שמתביישין בדבר¹⁴¹.

קללות וברכות — נקריין ומתרגמין.

פשיטא?

ומבארין: מהו דתימא, נחוש דלמא פייגא דעתייהו דצבורא כשישמעו את כל

דווקא לענין לקרוא בציבור, אבל הסופר [מלמד תינוקות] — מלמד כדרכו [וביאר שם המנחת בכורים, דווקא בציבור אין קורין, משום דאיכא בזיון טפין].

140. כתב המאירי בטעמא דהך מילתא: "כי אין קורבה לפחותים עם הנכבדים כלל".

ועיי' בשפתי חכמים [בראשית י"ט ל"ג], שהביא שכתב הרא"מ, דאיכא מ"ד בב"ר שנתכוונו לשם שמים. ועיי' ברמב"ן שם.

141. ובתפארת ישראל הביא עוד, דהיינו, דניחא להו שעיי"ז ידעו הדורות הבאים, שאפילו על חטא חמור כזה, יש כפרה כשישובו בתשובה.

כבודה של ירושלים.

והקשה עליהם התוי"ט, א"כ, אמאי לא פליג ר"א נמי גבי מעשה עגל הראשון, ואי דהתם ס"ל דניחא להו דתהוי להו כפרה, הכא נמי נימא, דניחא להו לאנשי ירושלים, דתהוי להו כפרה! ? וביאר לפי מה שכתב הלבוש [או"ח סי' תצ"ג], דבפרשה זו כתיב נמי: "מכורתין ומולדתין בארץ הכנעני, אביך האמורי ואמך חתית". וזה ודאי גנות וכדי בזיון וקצף, לבזותן מעיקר מולדתן. וזה מה שאמר לו ר"א לאתו אדם [לקמן בע"ב]: "צא ובדוק בתועבות אמך", כלומר, בעיקר מולדתך.

139. איתא בתוספתא [פ"ג סוף אות י"ט], דהיינו